

UZASADNIENIE

Powód Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. wskazując jako pozwaną A. B. wniósł o uznanie czynności prawnej w postaci umowy darowizny z dnia 13 listopada 2014 r. roszczenia o przemienienie własności nieruchomości gruntowej zabudowanej budynkiem mieszkalnym jednorodzinnym oraz podwójnym wolnostojącym boksem garażowym położonej w P. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) podjętej przez dłużnika W. B. (1) na rzecz pozwanej za bezskuteczna w stosunku powoda. Powód wniósł również o zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Uzasadniając swoje żądanie powód wskazał, że dnia 13 stycznia 2015 r. W. B. (2) wniósł o ogłoszenie upadłości celem likwidacji majątku. Sąd Rejonowy Poznań Stare Miasto w P. postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2015 r. ogłosił upadłość. Pismem z dnia 17 czerwca 2015 r. syndyk masy upadłości dłużnika poinformował powoda o ogłoszeniu upadłości. W konsekwencji powód dokonał zgłoszenia do upadłości wierzytelności o łącznej kwocie 33 685, 72 zł. Postanowieniem z dnia 29 lutego 2016 r. Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. umorzył postępowanie upadłościowe z uwagi na niewykonywanie przez upadłego należnych na niego obowiązków dalej powód wskazał, że Sąd Rejonowy umarzając postępowanie upadłościowe wskazał, że W. B. (2) dnia 13 listopada 2014 r. zawarł z pozwaną umowę darowizny roszczenia o przeniesienie własności nieruchomości a także, że W. B. (2) w dniu 15 sierpnia 1980 r. zawarł ze S. J. (1) umowę sprzedaży nieruchomości położonej w P. przy ulicy (...). Umowa została zawarta pod warunkiem, a Prezydent Miasta P. nie wykona prawa pierwokupu. Strony nigdy nie zawarły umowy wywierającej skutek rozporządzający. W. B. (2) nie regulował na bieżąco należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne. Kolejny powód prowadził wobec niego postępowania mające na celu ustalenie wysokości zadłużenia i wydał w związku z tym trzy decyzje. W. B. akowski zwrócił się do powoda z prośbą rozłożenie na raty należności z tytułu składek, na co powód wyraził zgodę. Dalej powód wskazał przesłanki zasadności powództwa opartego na przepisach o skardze paulińskiej.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła oddalenie powództwa i zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu. Pozwana zakwestionowała wartość przedmiotu sporu wskazaną przez powoda. Pozwana zaprzeczyła możliwości skorzystania przez powoda z instytucji skargi paulińskiej wskazując, że przepisy dotyczące tej instytucji nie mają zastosowania dla należności publicznoprawnych. Pozwana w chwili zawierania umowy darowizny nie miała wiedzy odnośnie stanu finansowego W. B. (1) z uwagi na o, że wcześniej zawarła z nim umowę wprowadzającą rozdzielną majątkową.. pozwana wskazała, że skoro powód wyraził zgodę na układ ratalny, to chroniona wierzytelność nie jest wymagalna. Pozwana wskazała również, że roszczenie o przeniesienie własności nieruchomości jest przedawnione.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Dnia 15 sierpnia 1980 r. przed notariuszem B. L. S. J. (1) i W. B. (1) zawarli umowę sprzedaży nieruchomości stanowiącej działkę nr (...), nr mapy 1 nr rej. (...) przy ulicy (...) pod warunkiem, że Prezydent Miasta P. nie wykona przysługującego prawa pierwokupu. Nie doszło do zawarcia umowy przenoszącej własność.

Dowód – umowa sprzedaży z dnia 15 sierpnia 1980 r. – k. 101-102

Na tej nieruchomości W. B. (2) wybudował budynek mieszkalny, w którym zamieszkiwał z żoną.

Dowód – zeznania świadka W. B. (2)

W. B. (2) i A. B. są małżeństwem od 7 kwietnia 1985 r.

Bezsporne

Dnia 13 grudnia 2011 r. W. B. (2) i A. B. zawarli umowę majątkową małżeńską, na mocy której ustanowili rozdzielną majątkową.

Dowód – umowa majątkowa małżeńska k. k. 105 – 106

A. B. nie wiedziała o tym, że dom mieszkalny został wybudowany na nieruchomości nie będącej własnością W. B. (2). Gdy pozwana w roku 2014 dowiedziała się o tym zażądała zabezpieczenia swoich interesów. W. B. (2) w tym czasie nie był w dobrej sytuacji majątkowej. Posiadał jedynie udziały w spółce (...) sp. z o.o. w P.. Sytuacja spółki w tym momencie była zła z uwagi na kryzys gospodarczy. Został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości spółki.

Dowód – zeznania świadka W. B. (2) k. 140 , zeznanie pozwanej k. 140

W dniu 13 listopada 2014 r. pomiędzy W. B. (2) a pozwana została zawarta umowa darowizny, w której wskazano, że W. B. (2) na nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) poniósł nakłady na nieruchomość w postaci wybudowania na niej domu wolnostojącego, jednorodzinnego, podwójnego wolnostojącego boksu garażowego, ogrodzenia działki , utwardzenia części działki, których to wartość przewyższa wartość działki i wynosi ok. 700 000 zł. W. B. (2) oświadczył, że przysługuje mu wobec spadkobierców S. J. (2) roszczenie o przeniesienie własności nieruchomości zajętej na budowę budynków, o którym mowa art. 231 § 1 kc. Umową darowizny W. B. (2) darował pozwanej roszczenie o przeniesienie własności działki nr (...), a pozwana darowiznę przyjęła. W momencie zawarcia umowy małżonkowie mieszkali jeszcze razem

Dowód – umowa darowizny z dnia 13 listopada 2014 r. – k. 104-105, zeznanie świadka W. B. (2), zeznanie pozwanej

Postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2015 r. wydanym w sprawie XI GU 14/15 Sąd Rejonowy Poznań – Stare miasto w P. ogłosił upadłość W. B. (2).

Dowód – postanowienie Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w P. z dnia 28 kwietnia 2015 r. – k. 50

Pismem z dnia 17 czerwca 2015 r. powód został poinformowany przez syndyka masy upadłości W. B. (2) o ogłoszeniu upadłości W. B. (2).

Dowód pismo z dnia 17 czerwca 2015 r. – k. 47 - 48

Pismem z dnia 25 czerwca 2015 r. powód w ramach postępowania upadłościowego prowadzonego przeciwko W. B. (2) dokonał zgłoszenia wierzytelności w łącznej kwocie 33 685, 72 zł.

Dowód – zgłoszenie wierzytelności z dnia 25 czerwca 2018 r. – k. 43 – 46

Postanowieniem z dnia 29 lutego 2016 r. wydanym w sprawie XI GUp 39/15 Sad Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. umorzył postępowanie upadłościowe prowadzone wobec W. B. (2).

Dowód – postanowienie Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w P. z dnia 29 lutego 2016 r. – k. 52 - 57

Decyzją z dnia 16 listopada 2017 r. nr RWA (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w P. określił zadłużenie W. B. (2) z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne w łącznej kwocie 32 340,62 zł.

Dowód - Decyzja Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w P. z dnia 16 listopada 2017 r. nr RWA (...) –k. 28 - 30

Decyzją z dnia 16 listopada 2017 r. nr RWA (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w P. określił zadłużenie W. B. (2) z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne w łącznej kwocie 2938,64 zł.

Dowód - Decyzja Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w P. z dnia 16 listopada 2017 r. nr RWA (...) –k. 32-33

Decyzją z dnia 30 kwietnia 2018 r. nr RWA (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w P. określił zadłużenie W. B. (2) z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne w łącznej kwocie 891,84 zł.

Dowód - Decyzja Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w P. z dnia 30 kwietnia 2018 r. nr RWA (...) –k. 35 - 37

W dniu 17 kwietnia 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wyraził zgodę na rozłożenie na raty kosztów postępowania egzekucyjnego w łącznej kwocie 2234,60 zł wynikający z tytułów wykonawczych określonych w uzasadnieniu.

Dowód – postanowienie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 kwietnia 2018 r. – k. 22 - 24

W dniu 16 maja 2018 r. pomiędzy powodem a W. B. (2) została zawarta umowa nr (...) o rozłożenie na raty należności z tytułu składek. W umowie wskazano, że powód jako wierzyciel rozkłada na raty należności z tytułu składek w ogólnej kwocie 46442,32 zł. W umowie wskazano z jakiego tytułu są to należności. Określono w niej że dłużnik uznaje kwotę należności i zobowiązuje się do opłacania poszczególnych rat w terminach i kwotach wynikających z ustalonego harmonogramu spłat. Do umowy został załączony załącznik nr 1 – harmonogram spłaty rat.

Dowód – umowa nr (...) z dnia 16 maja 2018 r. wraz z załącznikiem - k. k. 14 o 17

Postanowieniem z dnia 18 maja 2018 r. skierowanym do W. D. I Oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych działając jako organ egzekucyjny zawiesił postępowanie egzekucyjne prowadzone na podstawie tytułów wykonawczych nr: (...), (...) z dnia 11 stycznia 2018 r. z uwagi na zwarcie umowy nr (...) o rozłożeniu na raty zaległości z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne.

Dowód – postanowienie z dnia 18 maja 2018 r. – k. 13

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wskazanych wyżej dokumentów, zeznań świadka W. B. (2) oraz zeznań pozwanej.

Dokonując oceny zgromadzonego materiału dowodowego Sąd uznał za wiarygodne wszystkie dokumenty zgromadzone w aktach sprawy z uwagi na to, że nie były one kwestionowane przez żadną ze stron i Sąd nie znalazł powodów, aby je kwestionować.

Sąd uznał również za w pełni wiarygodne zeznania świadka W. B. (2) oraz pozwanej z uwagi na to, że były one spójne i logiczne.

Zdaniem Sądu zeznania M. J. nie wniosły nic do sprawy.

Sąd zważył co następuje:

Zgodnie z art. 527 kc § 1 gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Zgodnie z § 2 czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. § 3 tego przepisu wskazuje natomiast, że jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Przewidziana w art. 527-534 k.c. "ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika" jest określana również jako ochrona pauliańska, akcja pauliańska, skarga pauliańska albo roszczenia pauliańskie. Wynika to stąd, iż pierwowzorem dla tej koncepcji ochrony wierzyciela była ukształtowana w prawie rzymskim *actio P.*. Zgodnie z zasadą odpowiedzialności osobistej dłużnik odpowiada za zobowiązanie zasadniczo całym swoim majątkiem - zarówno obecnym, jak i przyszłym, z tym że w praktyce wierzyciel może liczyć na zaspokojenie swojej należności tylko z majątku dłużnika istniejącego w chwili realizacji roszczenia. Zaciągnięcie zobowiązania nie wpływa na swobodę dłużnika w dysponowaniu swoim majątkiem. Pomimo istnienia długów może on nadal rozporządzać swoimi prawami majątkowymi, jak również zaciągać nowe zobowiązania. Wskutek takich działań majątek dłużnika może jednak zostać doprowadzony do stanu uniemożliwiającego lub zagrażającego zaspokojeniu wierzyciela, który w związku z tym ponosi ryzyko niewypłacalności dłużnika (A. Ohanowicz (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 944).

Celem instytucji skargi pauliańskiej jest ochrona interesów wierzyciela na wypadek niełojalnego (czy wręcz nieuczciwego) postępowania dłużnika, który z pokrzywdzeniem wierzyciela wyzbywa się składników swego majątku na rzecz osób trzecich lub majątek ten obciąża, zaciągając kolejne zobowiązania i w ten sposób stwarza lub pogłębia stan swojej niewypłacalności (M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1226 i n.). Konstrukcja ochrony pauliańskiej oparta jest na instytucji względnej bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela (wyrok SN z 5 czerwca 2002 r., II CKN 1336/00, LEX nr 55083). Ochrona ta polega na możliwości zaskarżenia przez wierzyciela krzywdzącej go czynności prawnej celem uznania tej czynności za bezskuteczną względem niego. W razie uwzględnienia tego żądania przez sąd wierzyciel uzyskuje możliwość dochodzenia zaspokojenia od osoby trzeciej, będącej stroną czynności prawnej uznanej za bezskuteczną wobec skarżącego, z ograniczeniem do przedmiotów majątkowych, które wskutek zaskarżonej czynności wyszły z majątku dłużnika lub do niego nie weszły (B. Łubkowski (w:) Komentarz, t. II, 1972, s. 1244; Z. Radwański (w:) System prawa prywatnego, t. 2, s. 444 i n.; Z. Radwański, A. Olejniczak, Zobowiązania, 2008, s. 29 i n.; W. Czachórski, Zobowiązania, 2009, s. 905 i n.). Bezskuteczność względna czynności prawnej (umowy), o której mowa w art. 527 k.c., nie powstaje ipso iure, ani wskutek złożenia stosownego oświadczenia woli przez osobę uprawnioną. Wymaga ona stwierdzenia w orzeczeniu sądowym, wydanym w trybie procesowym na skutek wniesienia powództwa. W wypadku roszczenia pauliańskiego orzeczenie o stwierdzeniu bezskuteczności czynności prawnej ze względu na określoną wierzytelność ma charakter kształtujący i dopiero w jego wyniku powstaje stan umożliwiający wierzycielowi wykorzystywanie przysługujących mu uprawnień (wyrok SA w Poznaniu z 29 grudnia 2005 r., I ACa 724/05, LEX nr 186145; wyrok SA w Poznaniu z 15 października 2008 r., I ACa 418/08, LEX nr 466425). W rezultacie takiego orzeczenia, które ma charakter konstytutywny i wywołuje skutki ex tunc, zaskarżona umowa w stosunku do osoby trzeciej, która wystąpiła o uznanie jej za bezskuteczną, traktowana jest tak, jakby w ogóle nie była zawarta. Uznanie umowy za bezskuteczną jedynie wobec określonej osoby trzeciej oznacza, że umowa ta pozostaje ważna i nadal wywołuje zamierzone przez strony skutki prawne w takim zakresie, w jakim można to pogodzić z realizacją roszczeń tej osoby trzeciej (zob. szerzej M. Litwińska, Bezskuteczność względna czynności prawnej, PPH 1996, nr 7, s. 35 i n.; M. Pyziak-Szafnicka, Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika, Warszawa 1995; E. Łętowska, Prawo do rzeczy..., s. 429 i n.; Z. Radwański (w:) System prawa prywatnego, t. 2, s. 446 i n.; M. Safjan (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. I, 2008, s. 333 i n.; W. Czachórski, Zobowiązania, 2009, s. 384).

Z uwagi na to, że powód dochodzi ochrony wierzytelności mającej charakter publicznoprawny i w związku z podniesionym przez pozwaną zarzutem, że instytucja skargi pauliańskiej nie ma zastosowania do takich wierzytelności, w pierwszej kolejności należało rozważyć ten zarzut. Sąd podziela utrwalone już w orzecznictwie stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone choćby w wyroku z dnia 27 stycznia 2016 r. (II CSK 149/15, MonPrBank. (...)). W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że w judykaturze kwestia, czy przedmiotem ochrony pauliańskiej mogą być obok wierzytelności cywilnoprawnych także zobowiązania publicznoprawne była sporna. Sąd Najwyższy początkowo przyjmował, iż korzystanie z tego środka przez Skarb Państwa jest niemożliwe (por. postanowienie z dnia 24 czerwca 1999 r., II CKN 298/99, OSN 2000, nr 1, poz. 15, wyrok z dnia 30 lipca 2002 r., IV CKN 1246/00). Odmienne stanowisko zajęto w m.in. w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 12 marca 2003 r., III CZP 85/02, OSNC 2003, nr 10, poz. 129, uchwale z dnia 11 kwietnia 2003 r., (...), OSNC 2004, nr 3, poz. 32, postanowieniu z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CK 41/02, OSP 2003, nr 2, poz. 22, wyrokach z dnia 13 maja 2005 r., I CK 677/04, Pr. Bank. 2004, nr 9, z dnia 27 lipca 2006 r., III CSK 57/06, z dnia 28 października 2010 r., II CSK 227/10, OSNC-ZD 2011, nr 1, poz. 3, z dnia 1 czerwca 2011 r., II CSK 513/10. Odwołanie do cywilistycznej konstrukcji skargi pauliańskiej dla ochrony należności publicznoprawnych oparto na wykładni analogiae legis. Sąd Rejonowy w całości podziela ten pogląd.

Na podstawie art. 527 kc można wyróżnić następujące przesłanki warunkujące możliwość skorzystania przez uprawnionego z ochrony pauliańskiej: 1) istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności; 2) dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią; 3) pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika; 4) dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela; 5) uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią; 6) działanie osoby trzeciej w złej wierze.

Dla zastosowania skargi pauliańskiej wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić kumulatywnie, a ciężar ich udowodnienia co do zasady - zgodnie z regułą dowodową wyrażoną w art. 6 k.c. - obciąża wierzyciela, który jest uprawniony do zaskarżenia czynności prawnej dłużnika. Korzystanie ze skargi pauliańskiej wymaga zasadniczo istnienia wierzytelności podlegającej ochronie. Nie wyklucza to możliwości ochrony pauliańskiej roszczeń uzależnionych od spełnienia warunku zawieszającego lub nadejścia terminu (W. Czachórski, *Zobowiązania*, 2009, s. 906; M. Pyziak-Szafnicka (w:) *System prawa prywatnego*, t. 6, s. 1234). Na zasadzie wyjątku art. 530 k.c. przewiduje możliwość skorzystania ze skargi pauliańskiej przez tzw. wierzycieli przyszłych. W uzasadnieniu wyroku z 29 czerwca 2004 r. (II CK 367/03, LEX nr 174173) SN stwierdził, że akcja pauliańska pełni również funkcję prewencyjną, ma zapobiec niewykonaniu zobowiązania i można z nią wystąpić jeszcze przed powstaniem chronionej wierzytelności. Ponadto zbycie przez powoda w toku sprawy wierzytelności, dla której ochrony domaga się on uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną, nie powoduje utraty legitymacji czynnej (wyrok SN z 4 października 2007 r., V CSK 248/07, OSNC-ZD 2008, nr 2, poz. 45). Wierzytelność podlegająca ochronie pauliańskiej musi być zaskarżalna (por. wyrok SN z 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008, nr 1, poz. 20). Wynika to z samej konstrukcji ochrony pauliańskiej, która wymaga uznania czynności krzywdzącej wierzyciela za bezskuteczną w stosunku do niego poprzez wydanie orzeczenia sądowego. Z tego względu z ochrony tej nie korzystają wierzytelności z zobowiązań naturalnych, w szczególności roszczenia przedawnione lub roszczenia z gier i zakładów. Przepis nie wymaga natomiast, aby chroniona wierzytelność była wymagalna. Powództwo pauliańskie może zatem wytoczyć w zasadzie również wierzyciel, którego wierzytelność jest jeszcze niepłatna (D. Milanowska, *Skarga pauliańska na gruncie prawa polskiego i niemieckiego*, Pr. Sp. 2004, nr 2, s. 15; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania*, 2008, s. 30; W. Popiołek (w:) K. Pietrzykowski, *Komentarz*, t. II, 2009, s. 207; M. Pyziak-Szafnicka (w:) *System prawa prywatnego*, t. 6, s. 1234). Trafnie wskazuje się jednak, że jeżeli zachodzi uzasadniający skargę pauliańską stan niewypłacalności dłużnika, to chroniona wierzytelność z mocy art. 458 k.c. staje się przedterminowo wymagalna (P. Machnikowski (w:) E. Gniewek, *Komentarz*, 2008, s. 945; W. Popiołek (w:) K. Pietrzykowski, *Komentarz*, t. II, 2009, s. 207). Judykatura stoi na stanowisku, że wierzytelność chroniona na drodze skargi pauliańskiej powinna być skonkretyzowana. W wyroku z 27 listopada 2003 r. (III CKN 355/01, LEX nr 359441) SN stwierdził, że precyzacja wierzytelności (obejmująca przynajmniej jej istnienie, tytuł prawny wierzytelności i wysokość) należy do wierzyciela, bowiem wierzyciel wyznacza w skardze z art. 527 k.c. przedmiot ochrony pauliańskiej. Jedną z przesłanek uznania czynności prawnej za bezskuteczną jest wykazanie, że przysługująca powodowi wobec określonego dłużnika wierzytelność jest realna i skonkretyzowana, a nie hipotetyczna. Ochroną pauliańską objęta jest bowiem zawsze konkretna wierzytelność, stanowiąca przedmiot żądanej przez wierzyciela ochrony, a nie wszelkie bliżej nieoznaczone prawa powoda.

Zdaniem Sadu bez wątpienia powód dysponuje wierzytelnością w stosunku do W. B. (2). Jest to wierzytelność z tytułu zaległych składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Wierzytelność ta ma charakter pieniężny. Podzielić należy podgląd pozwanej, wierzytelność z tego tytułu z uwagi na zwarcie układu ratalnego nie jest wymagalna. Ta okoliczność wydaje się bezsporna między stronami. Jak jednak wskazano wyżej, wierzytelność chroniona skargą pauliańską nie musi być wymagalna, musi być jedynie zaskarżalna i te przymioty wierzytelności powoda spełnia.

Zaskarżeniu w ramach powództwa opartego na skardze pauliańskiej podlega czynność prawna. Zaskarżeniu w ramach akcji pauliańskiej mogą podlegać w zasadzie wszelkie czynności prawne o charakterze rozporządzającym lub zobowiązująco-rozporządzającym, jednocześnie przysparzające korzyści osobie trzeciej i powodujące krzywdzące dla wierzycieli pomniejszenie majątku dłużnika. Mogą to być nie tylko czynności nieodpłatne, ale także odpłatne, a nawet ekwiwalentne. W judykaturze wyrażono pogląd, że czynność ekwiwalentna może być uznana za warunek wystarczający i niezbędny niewypłacalności, gdy świadczenie wzajemne nie gwarantuje zaspokojenia (wyrok SN z 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173; por. też wyrok SN z 2 października 2007 r., II CSK 323/07, LEX nr 319245). W szczególności przedmiotem zaskarżenia może być zawarta z pokrzywdzeniem wierzyciela umowa majątkowa małżeńska (wyrok SN z 24 maja 1994 r., I CRN 50/94, OSNC 1994, nr 12, poz. 246, z glosą L. Steckiego, OSP 1995, z. 4, poz. 95), umowa o podział majątku wspólnego po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej (wyrok SN z 28 kwietnia 2004 r., III CK 469/02, OSNC 2005, nr 5, poz. 85, z glosą M. Łączkowskiej, Mon. Praw. 2007, nr 8, poz. 440), umowa najmu, dzierżawy lub leasingu, której skutkiem jest na ogół utrudnienie spieniężenia jej przedmiotu (wyrok SN z 15 czerwca 2005 r., IV CK 806/04, LEX nr 177223), umowa (akt założycielski) spółki handlowej w

części dotyczącej pokrycia przez dłużnika udziału w spółce (wyrok SN z 5 grudnia 2007 r., I CSK 221/07, OSNC-ZD 2008, nr 2, poz. 57). Czynność prawna dokonana w wykonaniu obowiązku spełnienia świadczenia zasadniczo nie podlega zaskarżeniu (wyrok SN z 23 lipca 2003 r., II CKN 299/01, LEX nr 121702; M. Sychowicz (w:) G. Bieniek, Komentarz, t. I, 2009, s. 836). Powód zaskarżył w ramach powództwa w niniejszej sprawie czynność prawna w postaci umowy darowizny zawartej pomiędzy pozwaną jako obdarowaną a W. B. (2) jako darczyńcą. Przedmiotem darowizny, jak wynika z umowy, było roszczenie o przeniesienie własności nieruchomości. Podstawa prawna takiego roszczenia może być art. 231 kc. Zgodnie z treścią tego przepisu samoistny posiadacz gruntu w dobrej wierze, który wniósł na powierzchnię lub pod powierzchnią gruntu budynek lub inne urządzenie o wartości przenoszącej znacznie wartość zajętej na ten cel działki, może żądać, aby właściciel przeniósł na niego własność zajętej działki za odpowiednim wynagrodzeniem (§ 1). Właściciel gruntu, na którym wzniesiono budynek lub inne urządzenie o wartości przenoszącej znacznie wartość zajętej na ten cel działki, może żądać, aby ten, kto wniósł budynek lub inne urządzenie, nabył od niego własność działki za odpowiednim wynagrodzeniem (§ 2). W ramach postępowania Sąd nie jest uprawniony do badania tego czy roszczenie takie jest uzasadnione, nie można się jednak zgodzić z pozwaną, która twierdzi, że na chwilę obecną nie ma substratu umowy darowizny. Bez wątpienia W. B. (2) roszczenia z art. 231 kc przysługuje i mogło być przedmiotem skutecznego przeniesienia w drodze umowy darowizny. Podkreślić należy zwłaszcza to, że zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2019 r. (III CZP 109/18, MoP 2019 nr 12, str. 628, , Biul. SN 2019 nr 5, (...) 2019 nr 2, str. 50, Legalis 1917851) roszczenia takie nie podlega przedawnieniu. Nie przesądza to oczywiście, że roszczenie, które zostało przeniesione w drodze umowy darowizny byłoby skuteczne.

Kolejną przesłanką zasadności skargi paulińskiej jest dokonanie takiej czynności z osobą trzecią. Taka osoba bez wątpienia jest małżonka W. B. (1). Czynność w postaci umowy darowizny była umową o charakterze nieodpłatnym, z materiału dowodowego zebranego w niniejszym postępowaniu nie wynika bowiem, aby W. B. (2) uzyskał z tego tytułu jakąkolwiek korzyść finansową.

W art. 527 § 2 k.c. ustawodawca określił, że czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był poprzednio. Ustawodawca nie zdefiniował pojęcia niewypłacalności. Zgodnie z potocznym znaczeniem tego terminu chodzi tu o sytuację dłużnika polegającą na braku możliwości wywiązywania się przez niego z zobowiązań finansowych (M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1249). W judykaturze przyjmuje się na ogół, że niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. oznacza taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi (wyrok SA w Warszawie z 19 listopada 1997 r., I ACa 737/97, Apel. W-wa 1998, nr 4, poz. 36; wyrok SN z 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98, LEX nr 52736). Pokrzywdzenie wierzycieli może nastąpić także wówczas, gdy do niewypłacalności dłużnika, w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., dochodzi w wyniku kilku, nawet ekwiwalentnych czynności, takich jak założenie spółki i wniesienie do niej aportem nieruchomości w zamian za udziały, a następnie w krótkim czasie zbycie udziałów w spółce za kwotę znacznie niższą niż wartość wniesionej aportem nieruchomości i zużycie otrzymanej kwoty na cele inne niż zaspokojenie wierzycieli (wyrok SN z 2 października 2007 r., II CSK 323/07, LEX nr 319245). Z punktu widzenia możliwości zaskarżenia czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli ustawodawca zrównuje czynności powodujące niewypłacalność dłużnika z tymi, które prowadzą do pogłębienia stanu jego niewypłacalności. Przyjmuje się, że akcję pauliańską uzasadnia każde powiększenie niewypłacalności, bez względu na jego rozmiar (wyrok SA w Lublinie z 19 marca 1997 r., I ACa 27/97, Apel. Lub. 1997, nr 4, poz. 19; A. Karnicka-Kawczyńska, J. Kawczyński, Skarga pauliańska, Pr. Sp. 1999, nr 1, s. 19; M. Jasińska, Skarga pauliańska. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. Art. 527-534 k.c. Komentarz, Warszawa 2006, s. 82; W. Popiołek (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. II, 2009, s. 211; M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1252). Przykładowo dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu, gdy nie spełnia wymagalnego świadczenia pieniężnego, a za posiadaną gotówkę kupuje nieruchomość, której w konkretnych warunkach nie można sprzedać za cenę zapłaconą przez tego dłużnika (wyrok SN z 8 kwietnia 1998 r., III CKN 450/97, OSNC 1998, nr 11, poz. 184) albo gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka (wyrok SN z 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110). Biorąc pod uwagę, że przedmiotem zaskarżenia może być czynność prawna powodująca niewypłacalność dłużnika lub powiększenie jego niewypłacalności, w orzecnictwie sformułowano ogólną tezę, iż pokrzywdzenie

wierzycieli powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (wyrok SN z 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110; wyrok SN z 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173). Pomiędzy czynnością prawną dłużnika, jego niewypłacalnością oraz pokrzywdzeniem wierzyciela musi zachodzić określony związek przyczynowy. Nie chodzi przy tym o adekwatny związek przyczynowy, lecz o to, by dokonanie przez dłużnika czynności prawnej było warunkiem koniecznym (*conditio sine qua non*) powstania lub pogłębienia się jego niewypłacalności. Czynność prawna może być zaskarżona także wówczas, gdy nie jest jedyną, ale jedną z przyczyn niewypłacalności dłużnika (wyrok SN z 2 października 2007 r., II CSK 323/07, LEX nr 319245; B. Łubkowski (w:) Komentarz, t. II, 1972, s. 1245; A. Ohanowicz (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 947; P. Machnikowski (w:) E. Gniewek, Komentarz, 2008, s. 948; M. Sychowicz (w:) G. Bieniek, Komentarz, t. I, 2009, s. 838; W. Popiołek (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. II, 2009, s. 213). Natomiast jeżeli niewypłacalność dłużnika powstałaby również bez dokonania zaskarżonej czynności, skarga pauliańska nie ma uzasadnionych podstaw (M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1256). W postępowaniu ze skargi pauliańskiej wykazanie niewypłacalności dłużnika należy do skarżącego wierzyciela. Do zastosowania art. 527 k.c. nie jest jednak konieczne wszczęcie postępowania egzekucyjnego i przeprowadzenie nieskutecznej egzekucji (wyrok SA w Warszawie z 6 grudnia 1996 r., I ACr 853/96, Apel. W-wa 1997, nr 3, poz. 23) ani ogłoszenie upadłości dłużnika (wyrok SN z 18 września 1998 r., III CKN 612/97, OSNC 1999, nr 3, poz. 56; wyrok SN z 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98, LEX nr 52736). Wystarczy wykazanie, że wobec stanu majątku dłużnika niemożliwe jest zaspokojenie wierzytelności skarżącego (wyrok SN z 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98, LEX nr 52736). Wierzyciel może przy tym wykazywać niewypłacalność dłużnika za pomocą wszelkich dowodów (wyrok SA w Warszawie z 6 grudnia 1996 r., I ACr 853/96, Apel. W-wa 1997, nr 3, poz. 23).

Zdaniem Sądu niewypłacalność W. B. (2) w momencie dokonania darowizny była bezsporna. Wskazać, że postanowieniem Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w P. z dnia 8 kwietnia 2015 r. ogłoszono jego upadłość. W. B. (2) sam przyznał w swoich zeznaniach, że jego sytuacja majątkowa w momencie dokonywania czynności była bardzo trudno. Skoro została orzeczona jego upadłość, to oznacza, że nie mógł on regulować swoich zobowiązań. Szczegółowa sytuacja majątkowa W. B. (2) została opisana w uzasadnieniu postanowienia Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w P. z dnia 29 lutego 2016 r. i nie ma potrzeby jej tutaj powtarzać. Dla skuteczności skargi pauliańskiej nie jest konieczne, by w zamiarze dłużnika leżało pokrzywdzenie wierzycieli ani też by zamiar ten skierowany był przeciwko określonemu wierzycielowi. Wystarczy, że dłużnik ma świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Świadomość taka istnieje, gdy dłużnik wie, że na skutek czynności prawnej określone aktywa wyjdą z jego majątku i że z tego powodu wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem, a w konsekwencji nastąpi ich pokrzywdzenie (A. Ohanowicz (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 948; M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1259). Do przyjęcia, że dłużnik dokonywał czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, wystarczy by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności (wyrok SA w Poznaniu z 12 maja 2005 r., I ACa 1764/04, OSA 2006, z. 3, poz. 8). Nie jest przy tym konieczne, aby świadomość pokrzywdzenia dotyczyła konkretnego wierzyciela, w szczególności tego, który wystąpił ze skargą pauliańską. Wystarczy świadomość dłużnika, że czynność prawna przez niego dokonana może spowodować pokrzywdzenie ogółu jego wierzycieli (wyrok SA w Warszawie z 19 listopada 1997 r., I ACa 737/97, Apel. W-wa 1998, nr 4, poz. 36; L. Stecki (w:) J. Winiarz, Komentarz, t. I, 1989, s. 537; W. Popiołek (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. II, 2009, s. 214). Świadomość pokrzywdzenia wierzycieli powinna towarzyszyć dłużnikowi w chwili dokonywania czynności prawnej (A. Ohanowicz (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 948; L. Stecki (w:) J. Winiarz, Komentarz, t. I, 1989, s. 537; P. Machnikowski (w:) E. Gniewek, Komentarz, 2008, s. 948; M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1260). Okoliczności składające się na ocenę pokrzywdzenia wierzycieli ocenia się nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili wystąpienia wierzyciela ze skargą pauliańską (wyrok SN z 22 marca 2001 r., V CKN 280/00, LEX nr 52793; wyrok SN z 23 lipca 2003 r., II CKN 299/01, LEX nr 121702; wyrok SN z 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173; wyrok SA w Poznaniu z 12 maja 2005 r., I ACa 1764/04, OSA 2006, z. 3, poz. 8; wyrok SN z 16 marca 2006 r., III CSK 8/06, OSNC 2006, nr 12, poz. 207), a w razie zajścia zmian w tym zakresie - według chwili orzekania (L. Stecki (w:) J. Winiarz, Komentarz, t. I, 1989, s. 536; wyrok SN z 15 czerwca 2005 r., IV CK 806/04, LEX nr 177223). Z punktu widzenia możliwości skorzystania przez wierzyciela z ochrony pauliańskiej istotne jest, aby zaskarżona czynność prawna przyniosła jakiejś osobie trzeciej korzyść majątkową. Do przyjęcia, iż osoba trzecia uzyskała taką korzyść,

wystarczy wykazanie, że na podstawie czynności prawnej dłużnika nabyła ona rzecz lub prawo albo została zwolniona z obowiązku, co spowodowało niekorzystną zmianę w majątku dłużnika prowadzącą do pokrzywdzenia wierzycieli (wyrok SN z 7 grudnia 1999 r., I CKN 287/98, LEX nr 147235). Bez wątpienia dokonanie umowy darowizny wywołało niekorzystną zmianę w majątku dłużnika. Utracił on bowiem roszczenia o ściśle majątkowym charakterze. Kolejną przesłanką ochrony paulińskiej jest to, by osoba trzecia, która odniosła korzyść majątkową z dokonania zaskarżonej czynności prawnej, miała wiedzę, że dłużnik dokonał tej czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli lub aby przy zachowaniu należytej staranności mogła się o tym dowiedzieć. Z uwagi jednak na to, że pozwana uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, to zgodnie z art. 528 kc nie jest konieczne wykazywanie tej okoliczności. Zgodnie z tym przepisem jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Zdaniem Sądu zatem zostały spełnione wszelkie przesłanki uzasadniające zastosowanie instytucji skargi paulińskiej, stąd Sąd orzekł jak w sentencji.

W punkcie 2 z uwagi na częściowe cofnięcie pozwu co wartości chronionej wierzytelności, Sąd na podstawie art. 350 § 1 orzekł jak w punkcie 2.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc i § 2 pkt. 5 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 265) obciążając nimi w całości pozwaną jako przegrywającą proces.

W punkcie 4 na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 300 ze zm.) nakazano ściągnąć od pozwanej kwotę 1998 zł tytułem opłaty sądowej od uiszczenia której powód był zwolniony.

SSR Mariusz Gotowski

ZARZĄDZENIE

1. odnotować uzasadnienie.
2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron informując ich, że zgodnie z art. 369 § 1¹ kpc termin do wniesienia apelacji wynosi 3 tygodnie
3. za 21 dni lub z apelacją.

SSR Mariusz Gotowski